

Essi Luojola

LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN VASTAISEN TYÖN TOIMINTAMALLI KYMENLAAKSOSSA

Mitä lähisuhdeväkivalta on ja miten se vaikuttaa?

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinto

Sosiaalialan koulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Essi Luojola
Työn nimi	Lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamalli Kymenlaaksossa. Mitä lähisuhde väkivalta on ja miten se vaikuttaa?
Toimeksiantaja	Väkivaltafoorumi
Vuosi	2023
Sivut	27 sivua, liitteitä 4 sivua
Työn ohjaaja(t)	Tuomo Paakkonen

TIIVISTELMÄ

Lähisuhde- ja perheväkivallan vaikutukset voivat olla todella kauaskantoisia. Väkivallasta voi seurata traumatisoitumista, häpeää ja syyllisyyttä uhrille. Se voi myös vaikuttaa vanhemmuuteen. Vuosittain satoja ihmisiä vammautuu ja kymmeniä ihmisiä kuolee Suomessa lähisuhdeväkivallan seurauksena.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoisuutta lähisuhdeväkivallasta sekä sen vaikutuksista. Lisäksi tarkoituksena on koota osio lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamalliin, jonka Kymenlaaksossa toimiva maakunnallinen väkivaltafoorumi tilasi. Tavoitteena on, että malli toimii yleisenä ohjeena, josta saa helposti ja kootusti tietoa ilmiöstä sekä palveluista maakunnassa. Toimintamallin valmistuttua tarkoituksena on ottaa se käyttöön Kymenlaakson maakunnassa kaikissa palveluissa, joissa lähisuhdeväkivaltaa kohdataan ja tunnistetaan.

Tutkimuskysymys oli, mitä lähisuhdeväkivalta on ja miten se vaikuttaa. Työssä avataan lähisuhdeväkivallan eri muotoja ja sen vaikutuksia sekä kokijan että tekijän näkökulmasta. Kirjallisuuskatsaukseen on pyritty kokoamaan mahdollisimman ajantasaista tietoa. Työ on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena on tehty liite, joka liitetään osaksi lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamallia.

Työ on rajattu tarkasti käsittelemään lähisuhdeväkivallan määritelmää ja sen vaikutuksia. Teoreettinen viitekehys pohjautuu aiempiin tutkimuksiin, lainsäädäntöön ja ihmisoikeussopimuksiin. Työssä luodaan ymmärrystä lähisuhdeväkivallan moniin eri muotoihin ja sen raakuuteen. Tilastojen ulkopuolella olevaa piiloväkivallan määrää ei osaa arvioida kukaan.

Lähisuhdeväkivalta on edelleen piilossa ja tuntuu olevan tabu. Tulisikin kiinnittää huomiota myös lähisuhdeväkivallan tekijän avun tarpeeseen, jotta rikoksia ei uusittaisi. Lähisuhdeväkivalta tunnustetaan globaaliksi ongelmaksi.

Asiasanat: väkivalta, lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta, ihmisoikeudet

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Essi Luojola
Thesis title	An approach to work against intimate and domestic violence in Kymenlaakso. What is intimate violence, and how does it work?
Commissioned by	Väkivaltaforumi
Time	2023
Pages	27 pages, 4 pages of appendices
Supervisor	Tuomo Paakkonen

ABSTRACT

The effects of intimate partner and family violence can be far-reaching. Violence can result in traumatization, shame, and guilt for the victim. It can also affect parenting. Every year, hundreds of people are injured, and dozens of people die in Finland as a result of intimate partner violence.

The purpose of this thesis is to raise awareness of intimate partner violence and its effects. In addition, the purpose was to compile a section into the operational model of work against intimate relationship and family violence, which was ordered by the regional violence forum operating in Kymenlaakso. The goal is for the model to serve as a general guideline, providing easy and consolidated information on the phenomenon and services in the region. After the operational model is completed, the purpose is to introduce it in the region of Kymenlaakso in all services where intimate partner violence is encountered and identified.

The research question was what intimate partner violence is and how it takes effect. The work opens up the different forms of intimate partner violence and its effects, both from the perspective of the victim and the offender. The literature review aims at gathering as much up-to-date information as possible. The work is a functional thesis, the output of which is an appendix, which is included as part of the operational model of work against domestic violence.

The work is strictly limited to dealing with the definition of intimate partner violence and its effects. The theoretical reference framework is based on previous studies, legislation, and human rights treaties. The work creates an understanding of the many different forms of intimate partner violence and its brutality. No one can estimate the amount of hidden violence outside the statistics.

Domestic violence is still hidden and seems to be a taboo. Attention should also be paid to the need for help of the offenders of intimate partner violence, so that the crimes are not repeated. Domestic violence is recognized as a global problem.

Keywords: violence, domestic violence, human rights

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TOIMEKSIANTAJA.....	6
3	LÄHISUHDEVÄKIVALTA	7
3.1	Lähisuhdeväkivallan määritelmä	8
3.2	Lähisuhdeväkivallan muodot.....	8
3.3	Lainsäädäntö ja ihmisoikeussopimukset	12
3.3.1	Suomen perustuslaki	12
3.3.2	Rikoslaki.....	13
3.3.3	Turvakotilaki.....	13
3.3.4	Istanbulin sopimus.....	13
3.3.5	Lanzaroten sopimus	14
3.4	Lähisuhdeväkivallan esiintyvyys	15
4	VÄKIVALLAN KOKIJA	18
5	VÄKIVALLAN TEKIJÄ.....	19
6	LÄHISUHDEVÄKIVALLAN VAIKUTUKSIA.....	20
6.1	Lähisuhdeväkivallan fyysiset vaikutukset	20
6.2	Lähisuhdeväkivallan psyykkiset vaikutukset.....	20
6.3	Lähisuhdeväkivallan kauaskantoiset vaikutukset.....	21
6.4	Lähisuhdeväkivallan vaikutukset lapsiin	22
7	OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	24
7.1	Opinnäytetyöni tavoite ja tarkoitus	24
7.2	Opinnäytetyön prosessin kulku	25
8	POHDINTA.....	26
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	

Liite 1. Lähisuhdeväkivallan määritelmä ja vaikutukset

1 JOHDANTO

Tein opintoihini liittyvää työharjoittelua turvakoti Villa Jensenissä kesällä 2021, jossa tuolloin toiminnassa olleen väkivaltafoorumin vetäjä Auli Metsälä työskentelee johtavana sosiaalityöntekijänä. Metsälä kertoi väkivaltafoorumista sekä haasteista, joita he olivat yhdessä muiden väkivaltafoorumien toimijoiden kanssa kohdanneet lähisuhdeväkivallan tietoisuuteen liittyen. Hän toi esiin tarpeen yhtenäisestä väkivaltatyön toimintamallista Kymenlaakson maakunnassa. Toimintamallin tarve tulee esiin myös Kymenlaakson alueellisessa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa vuosille 2020–2025.

Terveysten ja hyvinvoinninlaitos julkaisi lokakuussa 2022 ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattiorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. Aiemmin nimetty väkivaltafoorumi korvautuu Kymenlaakson hyvinvointialueella terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen ohjeistuksen mukaisesti väkivallan ehkäisytyöryhmällä, joka järjestäytyy parhaillaan. Tästä muutoksesta riippumatta tarve yhteisestä toimintamallista on olemassa. (Metsälä 2023; THL 2022a.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoisuutta lähisuhdeväkivallasta sekä sen vaikutuksista. Lisäksi tarkoitus on koota opinnäytetyöstäni osio lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamalliin. Tutkimuskysymykseni oli mitä lähisuhdeväkivalta on ja miten se vaikuttaa?

Lähisuhde- ja perheväkivallan vaikutukset voivat olla todella kauaskantoisia. Väkivallasta voi seurata traumatisoitumista, häpeää ja syyllisyyttä uhrille. Se voi myös vaikuttaa vanhemmuuteen. Vuosittain satoja ihmisiä vammautuu ja kymmeniä ihmisiä kuolee Suomessa lähisuhdeväkivallan seurauksena. (Ahola & Ahola 2016, 60.)

Avaan opinnäytetyössä lähisuhdeväkivaltaa sekä väkivallan eri muotoja. Käsittelen myös lähisuhdeväkivaltaan liittyvää lainsäädäntöä ja lähisuhdeväkivallan vaikutuksia.

2 TOIMEKSIANTAJA

Opinnäytetyöni toimeksiantaja oli Kymenlaaksossa toimiva maakunnallinen väkivaltafoorumi, joka koostui maakunnan eri sosiaali- ja terveysalan toimijoiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden edustajista. Maakunnallisen väkivaltafoorumin tehtävä oli kehittää ja ylläpitää yhteistyötä maakunnassa lähisuhdeväkivaltaan liittyen.

Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyi kunnilta sekä kuntayhtymiltä hyvinvointialueille (STM 2023). Muutos vaikutti myös väkivaltafoorumiin. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos on antanut hyvinvointialueita koskien uusia ohjeistuksia ja väkivaltafoorumi korvataan väkivallan ehkäisytyöryhmällä. Väkivallan ehkäisytyöryhmä järjestäytyy parhaillaan. Yhteisen toimintamallin tarve on edelleen olemassa eikä muutos ole vaikuttanut opinnäytetyöhöni.

Kymsoten aloitettua toimintansa väkivaltafoorumissa huomioitiin, että maakunnassa on tarve yhtenäistää ja yhdenmukaistaa palveluja ja käytäntöjä. Väkivaltafoorumiin kuuluvia toimijoita on parikymmentä, useista eri palveluista. Väkivaltafoorumin tavoitetta kuvaa hyvin THL:n laatima tiedote: ”Lähisuhdeväkivalta on merkittävä kansanterveysongelma, joka koskettaa kaikkia yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, iästä ja sukupuolesta riippumatta. Ehkäisevä väkivaltatyö ja varhainen puuttuminen säästävät yhteiskunnan varoja sekä vähentävät inhimillistä kärsimystä. Väkivaltaan puuttuminen kuuluu kaikille.” (Tiedä ja toimi 2016.)

Väkivaltafoorumin vetäjä Auli Metsälä oli koostanut havaintoja lähisuhdeväkivallasta ja siihen liittyvästä tutkimustiedosta. Yhdessä muiden toimijoiden kanssa he totesivat, että lähisuhdeväkivallan yleisyyttä selittäviä tekijöitä sekä puutteita ja haasteita lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa sekä siihen puuttumisessa tunnistettiin organisaatioissa ja palveluissa monilta osin Kymenlaakson alueella. (Metsälä 2022.)

Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2020–2025 nostaa esille näkökulmia, joita hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on otettava jatkossa alueellisesti huomioon. Yksi alueellisista tavoitteista on, että

Kymenlaakson asukkailla on mahdollisuus elää turvallista arkea terveellisessä ympäristössä. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy on yksi keskeisistä tavoitteista turvallisen arjen painopisteen toteutumiseksi. Lähisuhdeväkivalta ei ole vain yhden väestöryhmän ongelma, vaan se koskettaa kaikkia.

Lähisuhdeväkivallan vaikea tunnistettavuus ja osaamattomuus sen puheeksi ottamiseksi luovat tarpeen yhteiselle toimintamallille. (Kymenlaakson alueellinen... s.a. 18.)

Maakunnallisen väkivaltafoorumin yhtenä pyrkimyksenä oli luoda maakuntaa koskeva yksi ja yhtenäinen väkivaltatyön toimintamalli. Väkivallan ehkäisytyöryhmä jatkaa tätä työtä. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamalliin osio, joka koostuu lähisuhdeväkivallan määrittelystä; mitä se on ja miten se vaikuttaa. Koska opinnäytetyöstäni syntyy osa toimintamallia, on opinnäytetyöni toiminnallinen (produktiivinen) opinnäytetyö. Opinnäytetyöni vastaa ammattilaisten käytännössä ilmeeseen tarpeeseen, mikä tekee opinnäytetyöstäni tarvelähtöisen.

3 LÄHISUHDEVÄKIVALTA

Säävälän ym. (2006, 17) mukaan väkivallalla tarkoitetaan yleensä tekoja, jotka täyttävät seuraavat kriteerit: vahingoittamistarkoitus, fyysisesti käsiksi käyminen, teko ilman toisen suostumusta ja viranomaisen tai muun ulkopuolisen tahon nimeäminen teko väkivallaksi. Lähi-suhteessa tapahtuvaan väkivallan tekoon ei tarvita suurempaa syytä. Koivukoski (2021, 57) on kirjoittanut hyvän vertauksen: ”Syy väkivaltaan voi olla yhtä älytön kuin alkoholistilla juomiseen: se etsitään aina jostain ja siihen riittää pienikin virhe, jota et edes tiedä tehneesi.”

Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy tavallisimmin parisuhteissa ja väkivalta kohdistuu naiseen ja/tai lapsiin. Ei pidä kuitenkaan olettaa, että väkivallan tekijä on aina mies, se voi olla myös nainen tai parisuhteen molemmat osapuolet yhtä aikaa.

Lähisuhdeväkivaltaa voidaan pitää maailmanlaajuisena epidemiana ja se on kansanterveydellinen ongelma Suomessa. Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy iästä ja sukupuolesta riippumatta. Lähisuhdeväkivalta voi olla kertaluontoista, mutta

valitettavasti se usein on pitkäkestoista ja voi kestää vuosia. Se voi myös ajan saatossa muuttua vakavammaksi, usein näin tapahtuukin. Jotta väkivaltakierre saadaan katkaistua, on tärkeää, että lähisuhdeväkivalta tunnistetaan mahdollisimman pian ja siihen puututaan välittömästi. (Siukola 2014, 11; Ahola & Ahola 2016, 61.)

3.1 Lähisuhdeväkivallan määritelmä

Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee lähisuhdeväkivallan väkivallaksi, jota tapahtuu perhe- ja parisuhteissa. Väkiältä voi olla esimerkiksi vanhemman ja lapsen tai sisarusten välistä väkivaltaa. (WHO 2023.)

”Lähisuhdeväkivalta on ihmisoikeusloukkaus” (Karhuvaara ym. 2013, 16).

Lähisuhdeväkivalta on väkivaltaa, jonka tekijä ja kohde ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä suhteessa. Väkivallan tekijä voi olla uhrin nykyinen tai entinen kumppani, sisarus, vanhempi tai lapsi, muu läheinen. Väkiältä myös usein tapahtuu kotona, paikassa, jonka pitäisi olla kaikille turvallinen (Siukola 2014, 10). ”Lähisuhdeväkivalta on vallan väärinkäyttöä lähisuhteessa tai uhkaa tällaisen vallan väärinkäytöstä” (Karhuvaara ym. 2013, 16.)

Lähisuhdeväkivalta ei aina ole vain fyysistä, näkyvää väkivaltaa.

Lähisuhdeväkivalta voi olla esimerkiksi myös taloudellista, seksuaalista tai henkistä väkivaltaa. Lähisuhdeväkivallaltaan voi kuulua myös kaltoinkohtelua tai vainoa. (Siukola 2014, 11.)

3.2 Lähisuhdeväkivallan muodot

Fyysinen väkiältä

Fyysinen väkiältä on vain yksi lähisuhdeväkivallan ilmenemismuoto, joka ei määrittele tai ole aina merkki väkivallasta lähisuhteessa. Fyysinen väkiältä ei ole yleensä ensimmäinen väkivallan muoto lähisuhteessa, se alkaa yleensä vasta kun suhde on jo kestänyt jonkun aikaa. Fyysinen väkiältä voi olla aluksi lievempää – tönimistä, vaatteista repimistä, raapimista, kiinnipitämistä. Ajan kuluessa fyysinen väkiältä yleensä raaistuu ja raaimmillaan se on seksiin pakottamista, lyömistä, pään hakkaamista, puukottamista, nyrkillä tai jollain välineellä lyömistä. Se voi myös olla terveydenhoidon estämistä tai vaikka

autolla kaahaamista. (Marttala 2011, 44; Kytölä 2021, 19.) Fyysinen väkivalta on aina rangaistava teko (Karhuvaara ym. 2013, 16).

Henkinen väkivalta

Henkisen väkivallan tunnistaminen on vaikeaa ja rikosoikeudellinen rangaistavuus on monimutkaisempaa (Karhuvaara ym. 2013, 16). Henkinen väkivalta voi olla haukkumista, kontrolloimista, huutamista, rajoittamista, alistamista, nöyryyttämistä, syyttelyä, uhkailua, sosiaalisten suhteiden rajoittamista, määräilyä, vähättelyä, pilkkaamista tai alentuvaa käyttäytymistä. Se voi olla sanallista ja sanatonta. Henkinen väkivalta sisältyy kaikkiin muihin väkivallan muotoihin ja se voi ennakoita fyysistä väkivaltaa. Ulkopuoliset voivat helposti todeta lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle, että he lähtisivät suhteesta jo ensimmäisestä lyönnistä. Siinä vaiheessa ei kuitenkaan osata ajatella, että uhria on mahdollisesti sorrettu ajallisesti jo todella kauan ja uhrin oma usko itseensä ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin ei ole ensimmäisenä mielessä. Joskus niiden ihmisten, jotka eivät ole itse kokeneet alistavaa väkivaltaa läheisessä suhteessa on jopa mahdotonta ymmärtää uhrin ajatukset – mikä on ymmärrettävää. Henkisen väkivallan keskellä väkivallan kokija joutuu olemaan jatkuvasti varpaillaan ja ennakoimaan tilanteita. Henkisen väkivallan kestäminen koetaankin kaikkein raskaimpana väkivallan muotona kestää. (Marttala 2011, 46; Kytölä 2021, 20, 103)

Taloudellinen väkivalta

Tietyllä tavalla taloudellinen väkivalta on myös henkistä väkivaltaa. Taloudellinen väkivalta voi olla taloudellista alistamista, kontrollointia, kiristämistä tai hyväksikäyttöä. Väkivallan tekijä voi estää toisen työnteon, vaatia toisen rahojen hallittavuutta, käyttää hyväkseen toisen jo aiemmin hankkimaa omaisuutta omien tarpeiden hyödyntämiseen. Yksinkertaisesti taloudellinen väkivalta voi olla sitä, että väkivallan kokija joutuu käyttämään kaikki ansionsa perheen yhteiseen hyvään ja väkivallan tekijä käyttää kaikki ansionsa vain omiin tarpeisiin. (Marttala 2011, 49–50; Kytölä 2021 20–21.) Koivukoski (2021, 59) tuo esiin, että taloudellisella väkivallalla voi vaikuttaa voimakkaasti myös yksilön fyysiseen hyvinvointiin. Väkivallan tekijä voi vaatia

täyttä kontrollia toisen osapuolen rahoista, vaikka tämä joutuisi itse olemaan nälässä useita päiviä.

Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta käsittää muutakin kuin raiskauksen. Seksuaalisen uhan ilmapiiri, seksiin pakottaminen, pakottaminen nöyryyttäviin seksitekoihin, seksuaalisen kuvamateriaalin luvaton jakaminen toisesta, huoraksi nimittely tai koskettelu ilman toisen lupaa, on myös seksuaalista väkivaltaa, kuten myös pakottaminen prostituutioon. (Marttala 2011, 49; Kytölä 2021, 21.)

Seksuaalinen väkivalta on osin sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. Henkilö, joka joutuu seksuaalisen väkivallan kohteeksi, on häpeärikoksen uhri.

Seksuaalinen väkivalta loukkaa uhrin seksuaalista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. (Bildjuschkin ym. 2019, 9; Kytölä 2021, 21.)

Seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön uhri voi olla myös mies. Miehiä ei vaan tunnisteta seksuaalisen väkivallan uhreiksi yhtä helposti kuin naisia. (Rikosuhripäivystys 2016.)

Seksuaalinen väkivalta jo terminä kuulostaa häpäisevältä, on mahdotonta kuvitella, miten häpäistyltä sen kokemuksen jälkeen tuntuu. ”Olin halun tyydyttämisen väline, jonka tunteilla ei ollut mitään merkitystä. Sellainen muovinen seksinukke Barbara, mutta sydämen kera.” (Koivukoski 2021, 62). Jokaisen oma keho on omaa omaisuutta eikä kenenkään muun, eikä sitä saisi toiselta riistää.

Hengellinen väkivalta

Hengellinen väkivalta on määritelty 1980-luvulla ensimmäisen kerran. Se on puuttumista toisen uskonnollisuuteen ja estämistä uskonnon harjoittamiseen. Hengellistä väkivaltaa on myös uhkailu hengellisyyteen liittyvillä asioilla. Raamatusta sellaisten kohtien esiin nostaminen, joissa korostetaan puolison alamaisuutta, on yksi hengelliseen väkivaltaan kuuluvista muodoista. (Marttala 2011, 48–50.)

Vaino

Vaino on väkivaltaa, jossa jatkuvasti aiheutetaan pelkoa tai ahdistusta ihmisessä joko seuraamalla, vakoilemalla tai tarkkailemalla. Vaino voi olla fyysistä tai se voi tapahtua esimerkiksi sähköpostin tai sosiaalisen median välityksellä. Vainoaja voi yrittää ottaa uhrin yhteyttä puhelimitse kymmeniä, jopa satoja kertoja päivittäin. Hän voi asentaa muun muassa kuuntelulaitteita, seurantalaitteita tai kameroita uhrin autoon, laukkuun ja kotiin. Vainoamisen uhri kokee olevansa jatkuvan tarkkailun alla. Vainoaja voi ilmestyä yllättäen paikkoihin, joissa uhri on tai on menossa. Vainoaminen on uhrille hyvin ahdistavaa. Vaino on kriminalisoitu Suomessa vasta vuonna 2014. (Kytölä 2021, 21–22.)

Digitaalinen vaino eli digitaalinen väkivalta

Digitaalisessa vainossa eli väkivallassa käytetään teknologiaa väkivallan välineenä. Digitaalinen väkivalta voi olla uhrin kuvaamista salaa, pelottelua viestien välityksellä tai esimerkiksi uhrin nimellä profiilin luominen johonkin nettipalveluun, jossa väkivallan tekijä esiintyy uhrin nimellä. Väkivallan tekijä voi myös hakeroitua muun muassa uhrin tietokoneelle, sähköpostiin ja verkkopankkiin. (Naisten linja 2023a.)

Kulttuuriin liittyvä väkivalta

Kulttuuriin liittyvässä väkivallassa (myös kunniaan liittyvä väkivalta) väkivallan tekijät eivät aina pelkää tekojensa rangaistusseuraamuksia. Naisten sukuelinten silpominen ja pakkoavioliitto ovat kulttuurista väkivaltaa. Kulttuurisessa väkivallassa siveysperiaatteita rikkonutta perheenjäsentä uhataan. Useimmiten kulttuurisessa väkivallassa uhrit ovat tyttöjä ja naisia, mutta joskus se kohdistuu myös poikiin ja miehiin. Äärimmäisiä kunniaan liittyvän väkivallan seurauksia ovat niin kutsutut kunniamurhat, jotka voidaan määritellä laajalti henkirikoksiksi. Kunniaan liittyvä fyysinen väkivalta pysyy yleensä viranomaisilta piilossa. Väkivalta voi olla ja usein onkin yhteisön sisällä tiedossa ja vasta äärimmäisen vakavissa tilanteissa tulee

viranomaisten tietoon. (Bildjuschkin ym. 2019; Kytölä 2021, 23; Hansen ym. 2016, 72, 76.)

3.3 Lainsäädäntö ja ihmisoikeussopimukset

Väkivalta on aina rikos ja rangaistava teko. Myös väkivallalla uhkailu on rangaistava teko Suomen lain mukaan, vaikka kyseessä olisi oma avo- tai aviopuoliso. Perheen sisäinen väkivalta, lähisuhdeväkivalta, on kriminalisoitu vuodesta 2011 lähtien, joka tekee perheen sisäisestä väkivallasta myös virallisen syytteen alaista. (Ahola & Ahola 2016, 98; Oikeusministeriö 2010.) Vaikka Suomessa ei ole varsinaista lähisuhdeväkivaltalakeja, on Suomen lainsäädännössä useita lähisuhdeväkivaltaan liittyviä lakeja.

3.3.1 Suomen perustuslaki

Ensimmäiseksi lähisuhdeväkivaltaan liittyvistä laista käsitellään Suomen perustuslain lähisuhdeväkivaltaa koskevat pykälät. Suomen perustuslaki 731/1999 määrittää muun muassa sosiaalisia oikeuksia ja turvaa ihmisarvon loukkaamattomuutta ja yksilön vapautta. Perustuslain seitsemännessä pykälässä määritellään jokaisen ihmisen oikeutta elämään ja sitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus olla vapaa ja koskematon. Kymmenes pykälä keskittyy yksityiselämän suojaan ja siihen, että jokaisen ihmisen ”yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu”. Perustuslain 19 § määrittää millainen oikeus jokaisella meillä on sosiaaliturvan kautta. Tämä pykälä varmistaa, että jokaisen ihmisen elämä on ihmisarvoista, turvallista ja tarvittava toimeentulo ja huolenpito on turvattu.

Sosiaalihuoltolain 1301/2014 11 § määrittää lähisuhde- ja perheväkivallan tilanteeksi, joka velvoittaa sosiaalipalveluiden järjestämisen uhrille ja sen, että tilanteen aiheuttama tuen tarve tunnustetaan. Lapsilla on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja lasten väkivallaton elämä pyritään turvaamaan Lastensuojelulaissa 417/2007. Lastensuojelulain neljännessä pykälässä nostetaan esiin myös lasten oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen.

3.3.2 Rikoslaki

Vuonna 1994 raiskaus avioliitossa kriminalisoitiin Suomessa. Seksuaalisessa väkivallassa loukataan toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, johon ei ole oikeutta, vaikka olisi avo- tai avioliitossa. Myös seksuaalirikoksen yritys on rangaistava teko. Rikoslain (39/1889) 20. luku määrittää muun muassa seuraavat rikosnimikkeet: raiskaus, seksuaalinen ahdistelu, paritus ja lapsenraiskaus. Vuoden 2023 alussa rikoslain seksuaalirikossäännöksissä astui voimaan uudistus ja uutena rangaistavana tekona on seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen.

Rikoslain 21. luvussa keskitytään henkeen ja terveyteen vaikuttaviin rikoksiin. Muun muassa pahoinpitely, vammantuottamus ja vaaran aiheuttaminen ovat rikoslaissa esiintyviä rikosnimikkeitä. Myös lähisuhdeväkivaltaan kuuluvat äärimmäiset teot kuten tappo, murha ja lapsensurma ovat rikoslaissa rangaistavia tekoja.

Vainoaminen luetaan myös viralliseksi syytteen alaiseksi rikokseksi. Rikoslain 25. luku määrittää vapautteen kohdistuvista rikoksista ja 7 a § nostaa esiin vainoamisen. Vainoamista kuvataan 7 a § toistuvilla teoilla, joissa uhataan, seurataan, tarkkaillaan tai otetaan yhteyttä vainon uhriin ja aiheutetaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta.

3.3.3 Turvakotilaki

Turvakotipalvelun tuottajan korvaus työstä määritellään lain 1354/2014 (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle) kuudennessa pykälässä, joka säättää muun muassa turvakotipalveluiden asiakasryhmästä: ”Turvakotipalvelua tarjotaan ensisijaisesti lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tai sen uhan alla eläville henkilöille ja heidän mukanaan oleville alaikäisille lapsille.” Laissa tulee esiin myös 3 § turvakodin määritelmä ja 5 § turvakotipalvelut.

3.3.4 Istanbulin sopimus

Suomi on sitoutunut noudattamaan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyssä Euroopan neuvostossa solmittua yleissopimusta naisiin kohdistuvan

väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (2011) eli Istanbulin sopimusta. Yleissopimuksen tavoitteina on suojella ja ehkäistä naisia kaikilta väkivallan muodoilta ja poistaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa. Yleissopimuksella tavoitellaan myös naisten ja miesten välistä tasa-arvon edistämistä. Valitettavasti vielä 2020-luvulla naisten ja miesten välinen tasa-arvo ei toteudu. Yleissopimuksen tavoitteissa tulee esiin myös muun muassa toimintaperiaatteiden luominen naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi ja yhteistyön merkitys järjestöjen ja lainvalvontaviranomaisten välillä yhtenäisen lähestymistavan käyttöönotossa väkivallan poistamiseksi.

Yleissopimus on Euroopassa ensimmäinen oikeudellisesti sitova sopimus naisten suojelemiseksi väkivallalta. Yleissopimuksen kulmakivenä on uhrilähtöisyys. Istanbulin sopimus astui Suomessa voimaan 1.8.2015. (Ulkoministeriö s.a.) Muun muassa Lindénin ja Blomqvistin (2022) mukaan sopimuksen voimaantulolla on ollut positiiviset vaikutukset – työ naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja perheväkivallan ehkäisemiseen on Suomessa tehostunut. Ilmiö on mukana yhteiskunnallisessa keskustelussa myös aiempaa enemmän. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022b.)

Toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025 jatkaa jo hyvin alkanutta Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa.

Toimeenpanosuunnitelmassa on otettu huomioon meneillään oleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus toimenpiteissä. Palveluita pyritään kehittämään ja saatavuutta sekä saavutettavuutta yhdenvertaistamaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022a.)

3.3.5 Lanzaroten sopimus

Yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (2007) eli Lanzaroten sopimus tuli Suomen osalta voimaan lokakuussa 2011. Yleissopimuksen tarkoituksena on ehkäistä ja torjua lapsiin kohdistuvaa seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä ja suojella näiden kohteeksi joutuneiden lapsiuhrien oikeuksia. Yleissopimuksella halutaan myös myötävaikuttaa kansallisen ja kansainvälisen yhteistoiminnan lisäämiseksi lasten seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä vastaan.

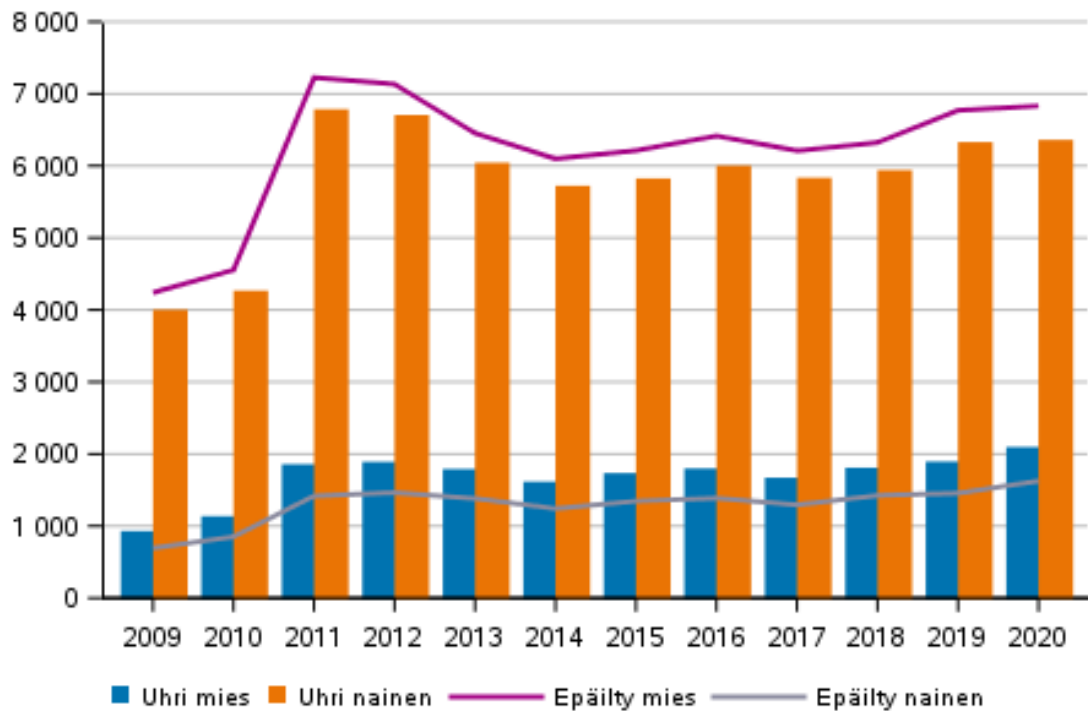
Sopimuksessa lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä. (Lanzaroten sopimus 88/2011.) Myös Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025 on tehty.

Toimeenpanosuunnitelmassa ehkäistään ja torjutaan lasten seksuaaliväkivaltaa sekä suojellaan lasten oikeuksia, jotka ovat joutuneet seksuaaliväkivallan kohteeksi ja kerrotaan, miten edistetään sekä kansallista että kansainvälistä yhteistoimintaa lasten seksuaaliväkivaltaa vastaan. Lanzaroten sopimuksen sisältöä mukaillen toimeenpanosuunnitelma on jaettu kolmeen keskeiseen osaan. Toimeenpanosuunnitelmaa rakennettaessa, on otettu huomioon jo tehty Väkivallaton lapsuus 2022–2025 -työ, mihin myös on keskeisesti suunnitelmassa viitattu. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022c.)

3.4 Lähisuhdeväkivallan esiintyvyys

Kaksikymmentä ihmistä joutuu joka minuutti kumppaninsa pahoinpitelemäksi USA:ssa. Maailman laajuisesti 50 000 naista kuoli vuonna 2017 kumppanin tai perheenjäsenen tappamana. Kytölän (2021, 16) mukaan Suomi ei ole yhtään sen valoisampi paikka. Kytölä kuvailee Suomea kehitysmaaksi lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen kohdalla, ja ihmisoikeusjärjestöt huomauttavat jatkuvasti riittämättömästä työstä naisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja uhrien auttamiseksi. Suomea kuvaillaan myös yhtenä vaarallisimpana maana naisille Euroopan unionissa lähisuhdeväkivallan osalta. Pelkästään seksuaalista väkivaltaa kokee vuosittain 50 000 naista. (Amnesty International 2023.) Vuosittain Suomessa kuolee noin parikymmentä naista ja noin viisi miestä lähisuhdeväkivallan uhrina. Euroopassa useampi kuin joka kolmas tyttö ja nainen kärsivät väkivallasta edelleen. Komissaari Dallin (2020) mukaan väkivaltailmiöstä kärsii koko yhteiskunta, ei pelkästään tytöt ja naiset. (Euroopan komitea 2020; Kytölä 2021, 16; Siukola 2014, 13)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2020 viranomaisten tietoon tulleissa lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 800 uhria. Näistä aikuisia oli 78,4 prosenttia ja lapsia 21,3 prosenttia eli yli viidennes. (Tilastokeskus 2021.) Pitää muistaa, että nämä luvut kertovat vain viranomaisten tietoon tulleet määrät. Todellisuus on vielä karumpaa.

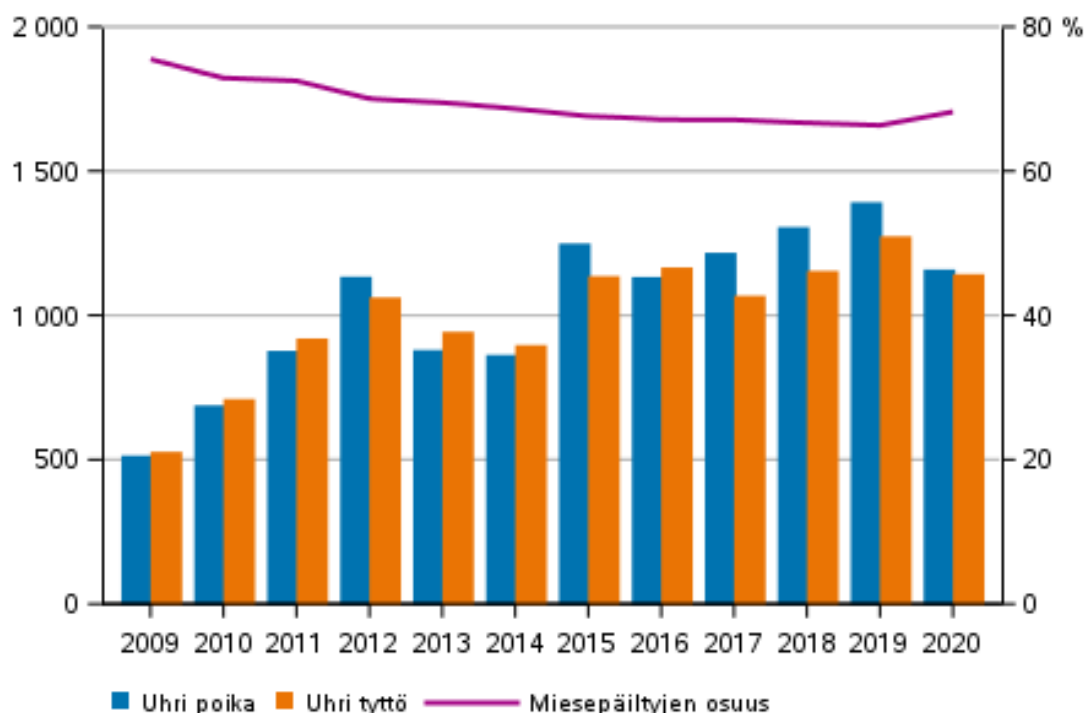
Kuva 1. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilasto vuosina 2009–2020, yli 18-vuotiaat uhrin (Tilastokeskus 2021)

Yllä oleva tilasto (kuva 1) tuo esiin vain yli 18-vuotiaiden poliisin tietoon tulleen lähisuhdeväkivallan määrän. Tilastossa uhreista 75,2 % oli naisia ja epäillyistä 78,1 % miehiä. Tilastossa korostuu voimakkaasti naissukupuolen rooli uhrina. (Tilastokeskus 2021.)

Koronaviruspandemia ei tehnyt tilastoista valoisampia, päinvastoin. Pandemiasta johtuneet rajoitustoimet näkyvät lisääntyneinä lähisuhdeväkivaltarikoksina tilastoissa. Pelkästään vuoden 2020 tammi-maaliskuussa poliisin tietoon tulleita perheväkivaltatapauksia oli 2 280, joka on 18,5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021 samaan aikaan. (Kytölä 2021, 18.)

Kymenlaaksossa väkivallan ja/tai uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus on vertailumaakuntia, Etelä- ja Pohjois-Karjalaa sekä Etelä- ja Pohjois-Savoa, korkeampi. Naiset kohtaavat saman ikäisiä miehiä enemmän väkivaltaa tai uhkailua 20–54-vuotiaiden keskuudessa. Lastensuojelun toiminnan alaisuudessa olevien perheiden osuus on noussut erityisesti Kotkassa ja Kouvolassa. Tämän lisäksi on noussut huoli lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta

henkisestä väkivallasta vanhempien tai huolta pitävien aikuisten puolelta.
(Kymenlaakson alueellinen... s.a.14–15.)

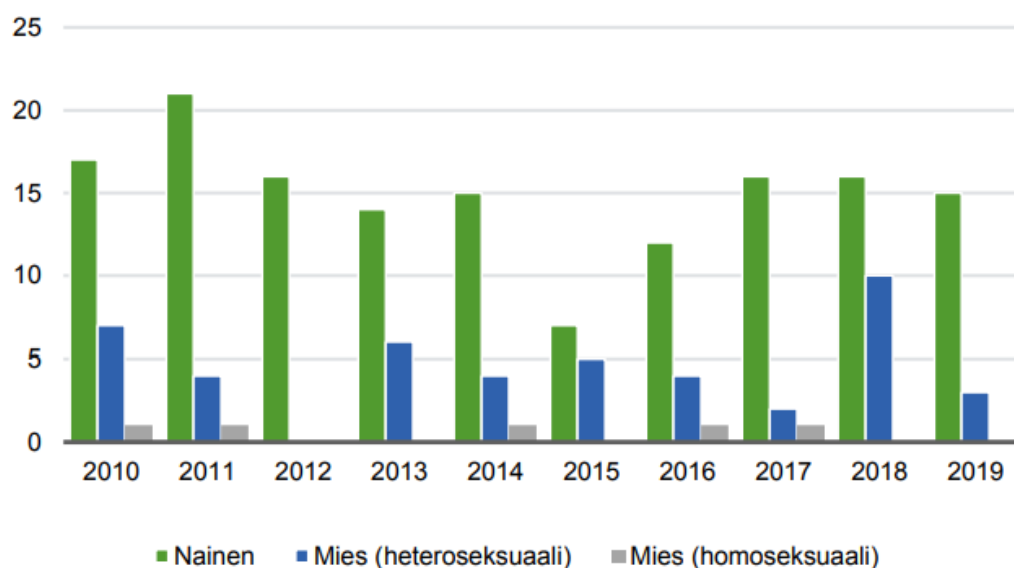

Kuva 2. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan alaikäiset uhrin 2009–2020 (Tilastokeskus 2021)

Yllä olevassa kuvassa (kuva 2) näytetään vain miesepäilyjen osuus, joka on noin 70 % luokkaa. Noin 30 % epäillyistä on naisia. Miesepäilyjen osuus on ollut laskusuuntainen. (Tilastokeskus 2021.)

Husson (2021) mukaan turvakotien käyttöaste laski kevään 2020 koronapandemian aikana. Vielä ennen koronapandemiaa turvakotien asiakasmäärät kasvoivat. Myös Nollalinjan puheluiden määrissä on näkynyt pientä laskua koronapandemian ilmettyä. Nyt asiakasmäärät turvakodeissa alkavat olla samalla tasolla, mitä ne olivat ennen koronapandemiaa. Väkivallan uhrin hakeutuvat jälleen avun piiriin. Vuonna 2022 asiakasmäärä nousi vuoteen 2021 verrattuna kolme prosenttia ja ennakkotietojen mukaan asiakasmäärä oli 5 100, asumispäiviä kertyen lähes 87 000. (Husson 2021; THL 2023).

Parisuhdetapoissa surmattujen lukumäärä

Kuva 3. Parisuhdesurmat 2010–2019 (Lähisuhdeväkivalta 2019)

Kuvassa 3 kuvataan parisuhteessa surmattuja. Kuvasta voidaan nähdä, että lähisuhdeväkivalta ulottuu myös vakaviin rikoksiin, kuten hengen riistämiseen. (Lähisuhdeväkivalta 2019.)

4 VÄKIVALLAN KOKIJA

Yksikään ihminen ei aloita tarkoituksella suhdetta väkivaltaisen henkilön kanssa, eikä myöskään halua tulla kohdelluksi väkivaltaisesti.

Lähisuhdeväkivallan kokija voi olla kuka tahansa. Varsinkin parisuhteessa väkivalta alkaa yleisimmin vasta kun suhde on vakiintunut. Jokainen toivoo, että väkivalta loppuisi. Pitkään jatkunut väkivalta heikentää uhrin fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä vaikuttaa alentavasti itsetuntoon. Traumatisoivinta on tulla sellaisen ihmisen satuttamaksi, josta olet kaikkein riippuvaisin. (Kytölä 2021, 101; Karhuvaara ym. 2013, 23, 55.)

Uhrin kertomus koetusta väkivallasta voi kuulostaa uskomattomalta ja sekaiselta. Yleensä tekijä on vielä sanonut uhrille, ettei kukaan tulisi uskomaan häntä ja lisännyt uhrin pelkoa uskottavuudesta. Valitettavasti vieläkin 2020-luvulla nyky-Suomessa viranomaisten reaktiot ovat ajoittain epäileviä. Lähisuhdeväkivaltaa kokenut tuntee yleensä syyllisyyttä ja häpeää, eikä mitään mitä uhri on kokenut, pidä kyseenalaistaa tai vähätellä (Kytölä

2021, 111, 144). Syyllisyys on yksi tekijä, joka usein saa uhrin jäämään väkivaltaa sisältävään parisuhteeseen (Koivukoski 2021, 69.) Uhri saattaa lähteä ja palata takaisin väkivaltaiseen suhteeseen useita kertoja. Tällöinen käytös voi kestää vuosia, jopa vuosikymmeniä. Ulkopuolinen läheinen voi kokea sen turhauttavana, mutta uhrin näkökulmasta se on inhimillistä koska uhri rakastaa väkivallan tekijää ja kokee rakkauden molemminpuoliseksi. Lähiympäristö ei pysty tekemään uhrin puolesta päätöstä lähtemisestä, vaan uhrin pitää lopullinen päätös tehdä itse. Tämä voi viedä aikaa. Niin kummalliselta kuin se kuulostaakin, uhri voi aidosti haluta samanaikaisesti erota kuin jäädä suhteeseen. (Kytölä 2021, 128.)

5 VÄKIVALLAN TEKIJÄ

Lähisuhteessa väkivallan käyttäjä voi olla kuka tahansa. Sitä ei määrittele sukupuoli tai ulkoinen habitus, ammatti eikä taloudellinen tilanne.

Luonteeltaan väkivallan tekijä voi olla esimerkiksi erittäin viettelevä, kohtelias ja kaikkien kanssa toimeen tuleva. Väkivallan tekijä usein vaalii mainettaan erittäin huolella, väkivaltainen käytös ei näyttydy ulkopuolisille vaan se ilmenee yksityisissä tiloissa piilossa muiden katseilta. Lähes poikkeuksetta väkivallan tekijällä on tarve yrittää kontrolloida omaa sisäistä sekasortiaan purkamalla se uhriinsa. (Koivukoski 2021, 69; Kytölä 2021, 17; Ruuhilahti 2015, 43.)

Väkivallan tekijällä on usein käsittelemättömiä asioita lapsuudessa. Muita riskitekijöitä väkivallan käyttöön ovat myös mielenterveyden erilaiset häiriöt, psykopatia, tunneherkkyys, sairaaloinen mustasukkaisuus, empatiakyvyn puute ja niin edelleen. Säävälän ym. (2016, 35) mukaan rikollisuus ja väkivalta eivät ole periytyviä. Ennemmin tietynlaiset temperamentin piirteet yhdessä huonojen kasvuolosuhteiden kanssa olisivat altistava tekijä väkivaltaiseen ja rikolliseen käytökseen. Johtuu väkivaltainen käytös mistä tahansa, vastuu on aina väkivallan tekijällä, ei kokijalla. Missä muodossa tahansa esiintyvä väkivalta on väärin. (Karhuvaara ym. 2013, 55.; Kytölä 2021, 98; Koivukoski 2021, 69.)

Lähisuhdeväkivalta vahingoittaa myös väkivallan tekijää. Vaikka tekijä, joka on ollut väkivaltainen läheiselleen ja vähättelee tekoaan, kokee syyllisyyttä ja

yleensä katu tekoaan välittömästi. Pitkään jatkunut väkivaltakierre lisää ja vahvistaa väkivallan tekijän häpeän ja itseinhon tunteita. Nämä ei kuitenkaan muuta väkivallan teon vakavuutta eikä sen vaikutuksia uhriin. (Ahola & Ahola 2016, 60.)

6 LÄHISUHDEVÄKIVALLAN VAIKUTUKSIA

6.1 Lähisuhdeväkivallan fyysiset vaikutukset

Lähisuhdeväkivallan seuraukset ovat aina yksilöllisiä eikä väkivalta jätä aina fyysisiä jälkiä. Väkivallasta voi kuitenkin seurata fyysisiä oireita kuten toistuvat erilaiset säröt ja sydämentykytykset sekä rintakivut. Myös univaikeudet, vatsavaivat ja huimaus on yhdistetty väkivallan kokemuksiin. Varsinkin fyysinen väkivalta voi jättää fyysisiä jälkiä kuten mustelmia, kuhmuja, naarmuja tai haavoja. Lähisuhdeväkivallan seurauksena voi myös olla fyysinen vamma tai kuolema. (Naistenlinja 2023b; Nollalinja 2021.)

Lähisuhdeväkivallan psyykkiset vaikutukset voivat heijastua myös fyysisiin vaikutuksiin. Esimerkiksi vakava trauma aiheuttaa myös stressihormonien lisääntymistä, joka taas muuttaa aivojen hälytysjärjestelmän kykyä erottaa epäolennainen olennaisesta (Säävälä ym. 2006, 21).

6.2 Lähisuhdeväkivallan psyykkiset vaikutukset

Vasta viime vuosikymmenten aikana on havahduttu lähisuhdeväkivallan tuhoisiin vaikutuksiin. Ihminen, joka ei ole kohdannut väkivaltaa parisuhteessa, tai muussakaan läheisessä suhteessa, ei pysty käsittämään sitä pahuutta, tuskaa ja kärsimystä mitä väkivallan uhrilla on. Traumatisoitumisesta kärsivät usein uhrin lisäksi väkivallalle altistuneet. Väkivallan traumatisoivaa vaikutusta väkivallan kokijan psyykkeeseen alettiin ymmärtää turvakodeissa laajemmin vasta 1990-luvulla. (Säävälä ym. 2006, 21; Ruuhilahti 2015, 14.)

Traumatisoitumisen oireita ovat muun muassa ahdistuneisuus, masennus, univaikeudet ja ärtyneisyys. Myös tunnetilat voivat vaihdella laidasta laitaan. Trauman aiheuttamille akuuteille muutoksille käyttäytymisessä, tunteissa ja ajattelussa ei tapahdu muutoksia välttämättä vuosikymmeniin, mikäli niitä ei

käsitellä. Vaikenemalla aika ei yksin riitä parantamaan muutoksia. Uudelleenrakentamisella tarkoitetaan itsensä ja menneisyytensä kohtaamista. Ennen eheytymistä on käytävä läpi katkeruutta ja vihaa herättävät asiat. (Säävälä ym. 2006, 21; Koivukoski 2021, 39, 71.)

Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa myös väkivallan kokijan ajatuksiin. Se kiemurtelee mielen syvyyksiin ja vaikuttaa sieltä käsin. Lähisuhdeväkivallan uhri voi alkaa epäilemään itseään ja omaa hyvyttään. Hän alkaa löytää merkkejä, jotka voimistavat mielen omaa tarinaa vajavaisuudesta. Päivästä toiseen väkivallassa ja sen uhan alla eläminen on väsyttävää. Jatkuvasti varpaillaan oleminen ja ennakoimisen tarve uuvuttaa. Arjessa eletään hetki kerrallaan ja koetetaan pitää väkivallan tekijä tyytyväisenä ja näin estää väkivaltaisia tilanteita. Tilaa omalle tahdolle ei ole. Mikäli väkivallan kohde erehtyisi omaa tahtoaan kuuntelemaan, olisi seurauksena väkivalta. Jossain vaiheessa päästää irti omasta mielestään ja tahdostaan, jotta selviää hengissä. Väkivallan uhri tietää ja tajuaa, että seuraava kokemus voi olla seuraamuksiltaan vakavin – viimeinen kokemus. Päivän hyvät hetket koostuvat usein niistä hetkistä, jolloin väkivallan tekijä ei ole kotona ja on tiedossa, ettei tämä ole palaamassa aikoihin. Tunnelma muuttuu heti varautuneeksi, kun väkivallan tekijän kotiinpaluu lähenee. (Ruuhilahti 2015, 17–18, 25, 64.)

6.3 Lähisuhdeväkivallan kauaskantoiset vaikutukset

Yhteiskuntamme yleinen asenne, mukaan lukien auttajat ja viranomaiset, vaativat ja odottavat sekä psyykkisesti että fyysisesti lopussa olevalta ihmiseltä uskomattoman paljon. Ei ymmärretä, että jokainen päivä on henkiin jäämistäistelua. Kun kaikki jäljellä oleva voima menee päivästä toiseen selviytymiseen, on kohtuutonta vaatia, että ihminen pystyy tekemään kauaskantoisia ratkaisuja, joita häneltä vaaditaan. Ihmettelyt väkivaltaiseen parisuhteeseen jäämisestä saa väkivallan uhrin uskomaan omaan syyllisyyteen ja että on hänen vastuullaan ratkaista vuosia huonosti olleet asiat. (Ruuhilahti 2015, 21, 107–108.)

Väkivallan aiheuttamat seuraamukset kulkevat uhrin mukana aina, läpi elämän. Uuden ihmis- tai parisuhteen aloittaminen voi viedä vuosia, luottamus

ihmisiin on horjunut. Turvattomuuden ja pelon tunne hallitsevat tunne-elämää. Turvattomuuden tunnetta voi koittaa täyttää materiaalilla. Jotkut tasapainottavat kadotettua turvallisuudentunnetta pakko-oireilla, joita on itselleen kehittänyt. Näillä keinoilla väkivallan uhri yrittää hallita omaa sisäistä kaaostaan. (Koivukoski 2015, 39, 118; Ruuhilahti 2015, 21)

Ammattilainen voi tuoda esiin erilaisia vaihtoehtoja ja näkökulmia sekä niiden seurauksia. Kuitenkin irrottautuminen väkivallasta, selviytyminen, eteenpäin meneminen sekä toipumisprosessi ovat jokaisen henkilökohtainen ja ainutlaatuinen matka. Matka voi olla pitkä, mutta se pitää kulkea. (Ruuhilahti 2015, 108).

Lähisuhdeväkivalta herättää huolta ja hätää läheisissä, silti lähipiirin mielestä voi olla helpompi sulkea silmät asialta kuin olla väkivallasta tietoinen. Näin ollen heidän ei tarvitse siihen puuttua. Syy puuttumattomuuteen voi olla neuvottomuus ja toivottomuus. (Ahola & Ahola 2016, 61.)

Väkivallasta irrottautuminen sekä selviytyminen voi alkaa vasta, kun uhri tunnistaa väkivallan kokemuksen (Kytölä 2021, 127). ”Pelkojen elinkautinen lusitaan manipuloinnin, kontrollin ja henkisen väkivallan kaltereiden takana. Nyrkin ja munan välissä sitä ei ymmärrä, että nämä kalterit ovat pelkkä illuusio.” (Koivukoski 2021, 45.)

6.4 Lähisuhdeväkivallan vaikutukset lapsiin

Yksi vakavimmista ongelmista yhteiskunnassamme on väkivalta, jota tapahtuu läheisissä ihmissuhteissa. Se vaurioittaa aina koko perhettä. Edelleen aikuisista ja lapsista liian suuri joukko joutuu elämään omassa kodissaan väkivallan pelossa, tai jo puhjenneessa väkivallassa. (Kytölä 2021, 18.) Vaikka väkivalta ei suoranaisesti kohdistuisi lapseen on hän silti uhri. Vaikutukset ovat yhtä vahingollisia kuin lapsi itse olisi väkivallan kohteena (Mannerheimin Lastensuojeluliitto s.a.).

Lähisuhdeväkivalta on ylisukupolvista. Perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet ovat yhteydessä lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä myös geenien toimintaan ja neurofysiologiseen kypsymiseen. Lapsen

kehityksen kannalta perheväkivalta on aina riskitekijä. Väkivallalla on haitallisia vaikutteita lapsen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, vaikka väkivalta olisikin vain välillistä. Väkivallan näkeminen ja kuuleminen on lapseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa. Henkinen väkivalta aiheuttaa lapsessa samanlaisia oireita kuin fyysinen väkivalta. Vakava stressi lapsuudessa vaikuttaa myös laaja-alaisesti ja kauas kantoisesti muun muassa aivojen rakenteisiin ja sitä kautta käyttäytymiseen aikuisiässä. Myös sosiaalisissa suhteissa voi myöhemmin ilmetä vaikeuksia. Perheen sisällä tapahtunut väkivalta on lapselle kauaskantoisia vaikutuksia aiheuttava trauma. Vaikutukset kantavat pitkälle aikuisuuteen ja käsittelemättömät traumat usein aktivoituvat perhettä perustettaessa. Lapsena väkivallan uhriksi joutunut voi aikuisena sairastua masennukseen, ahdistukseen, paniikkihäiriöön tai johonkin muuhun mielenterveyden häiriöön. Hän voi myös itse käyttäytyä väkivaltaisesti omaa perhettään kohtaan tai altistua väkivallalle omassa parisuhteessaan. (Kytölä 2021, 68–69; Mannerheimin Lastensuojeluliitto s.a.; THL 2022b.)

Usein lapset kokevat olevansa vastuussa ja syyllisiä väkivaltaiseen käyttäytymiseen, kun taas vanhemmat voivat luulla ja uskoa etteivät lapset tiedä edes perheen sisällä tapahtuvasta väkivallasta mitään. Varsinkin väkivallan uhriksi joutunut vanhempi pelkää lasten näkevän väkivaltaa tai että heille sattuu jotain tilanteessa, jossa on väkivalta läsnä. Luultavasti suurin murhe väkivallan kokijalle parisuhteessa onkin lasten huonovointisuus ja vahingoittuminen. (Ruuhilahti 2015, 26; Kytölä 2021, 70.)

Lapset tietävät. He kuulevat, aistivat ja näkevät. Tunnelma väkivaltaisessa kodissa on jännittynyt. Lapsilla on oikeus tietää totuus eikä heitä pidä aliarvioida. Heidän kuuluu tietää mikä on oikein ja mikä väärin. Se, että turvakodissa ollessa kerrotaan lapsille totuus, eikä väitetä sen olevan esimerkiksi lomamatka, ehkäistään se, ettei lapsille muodostu loman merkitsemisestä väärä käsitys eikä ajatus lomasta muutu ahdistavaksi. Loma ei merkitse itkua, salaisuuksia eikä paha oloa. (Kytölä 2021, 71.)

7 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Toiminnallinen opinnäytetyö (engl. practise-based thesis) koostuu kirjallisesta osiosta sekä valmiista tuotoksesta. Toiminnallisen opinnäytetyön päämääränä on tuottaa tuotos, joka voi olla esimerkiksi esite tai elokuva. Toiminnallinen opinnäytetyö on tarvelähtöinen, jolloin tuotosta voidaan käyttää esimerkiksi oppaana tai ohjeena. (Vilka 2021, 32.) Oman opinnäytetyöni kohdalla valmis tuotos otetaan käyttöön osana suurempaa kokonaisuutta.

7.1 Opinnäytetyöni tavoite ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön oli tarkoitus tuottaa lähisuhdeväkivallasta ja sen vaikutuksista osio lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamalliin.

Lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamalliin tulee olla helposti saatavilla kaikille, jotka työssään kohtaavat asiakkaita, jotka kokevat väkivaltaa lähisuhteessaan. Tavoitteena on, että malli toimii yleisenä ohjeena, josta saa helposti ja kootusti tietoa ilmiöstä sekä palveluista maakunnassa. Toimintamalliin on tarkoitus toimia informatiivisena, perehdyttävänä ja ohjaavana mallina. Sen on tarkoitus luoda yhteinen näkemys lähisuhdeväkivallasta sekä yhdenmukaistaa ymmärrystä ja toimintatapaa lähisuhdeväkivaltaa kohdatessa.

Kun toimintamalli valmistuu, tarkoituksena on ottaa se käyttöön Kymenlaakson maakunnassa, sekä se jaetaan mahdollisimman kattavasti kaikkiin palveluihin Kymenlaakson alueella, joissa lähisuhdeväkivaltaa kohdataan ja tunnistetaan. Tarkoitus on, että toimintamallia jalkautetaan lähettämällä se konkreettisesti eri toimijoille ja järjestämällä asian tiimoilta myös infotilaisuuksia. (Metsälä 2022.)

Lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamalli tulee välittömästi valmistuttuaan käyttöön ja sitä arvioidaan siinä ohella. Toimintamallia tulee myös jatkossa päivittää vuosittain ja pitää yllä oikeita ja ajantasaisia tietoja.

7.2 Opinnäytetyön prosessin kulku

Opinnäytetyön tarve tuli Kymenlaaksossa toimivalta maakunnalliselta väkivaltafoorumilta syksyllä 2021. Tarve oli kokonaisvaltaiselle lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamallille, mutta se olisi ollut liian laaja opinnäytetyön aiheeksi. Näin ollen opinnäytetyön aihetta rajattiin koskemaan ainoastaan lähisuhdeväkivallan määritelmää ja vaikutuksia.

Opinnäytetyön suunnitelman sain valmiiksi helmikuussa 2022. Opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessäni asetin itselleni liian haasteellisen aikataulun ja tarkoituksena oli, että opinnäytetyö olisi valmis huhtikuussa 2022. Euroopassa puhjennut sota vaikutti työmäärääni ja aikaa opinnäytetyön tekemiseen ei enää jäänyt. Toimeksiantaja on onnekseni ollut pitkäjänteinen. Tammikuussa 2023 otin jälleen yhteyttä toimeksiantajaan ja varmistin, ettei Kymsotesta hyvinvointialueille siirtyminen 1.1.2023 ole vaikuttanut opinnäytetyöhöni.

Kävin keskusteluja työn tilaajan kanssa opinnäytetyön suunnitelmasta ja toteutuksesta helmikuussa 2022. Kommunikoimme opinnäytetyön prosessin aikana aikataulusta ja tuotettavasta liitteestä puhelimen ja sähköpostin välityksellä vuoden 2022 aikana. Yhteydenpito selkeytti ja rajasi entisestään opinnäytetyötäni.

Kirjallisuuskatsausta ja materiaalin keräämistä aloitin syksyllä 2022. Kirjallisuuskatsauksessa halusin hyödyntää myös kokemusasiantuntijuutta. Aiheesta on kirjoitettu paljon kirjoja, mutta valinnoissani halusin korostaa materiaalin tuoreutta ja ajankohtaisuutta. Kokemusasiantuntijuus syvensi omaa tietämystäni aiheesta ja toi mukaan realistisempaa kuvaa lähisuhdeväkivallan vaikutuksista.

Aloitin kirjoitustyön lähisuhdeväkivallan määrittelyllä, joka tuntui itselleni kaikista loogisimmalta. Koin että määritelmän jälkeen oli helppo lähteä kirjoittamaan lähisuhdeväkivallan kokijan ja tekijän näkökulmaa. Tekemästäni tutkimussuunnitelmasta oli hyötyä, koska olin kirjoittanut hyvän rungon ja kerännyt lähdemateriaalia.

Helmikuussa 2023 kävin kuuntelemassa päättöseminaareja, joista sain kadonneen inspiraation takaisin. Suunnittelin opinnäytetyöni sisältöä ja pilkoin sen itselleni niin pieniin osiin, että niihin oli helppo tarttua kiinni ja aloittaa kirjoittaminen. Lähdemateriaalia olin kerännyt jo syksystä alkaen.

Maaliskuun 2023 alussa puhuimme puhelimesta ja päivitimme toimeksiantajan kanssa muuttuneen nimikkeen väkivaltaforumista väkivallan ehkäisytyöryhmäksi. Tarkastelimme uudelleen tuotettavan liitteen sisältöä ja totesimme ettei muutostarpeita ole syntynyt. Valmis liite tulee olemaan osa suurempaa kokonaisuutta eikä liitettä ole sisällön osalta numeroitu lukuihin, koska sisällön numeraaliset luokittelut määräytyvät oppaan kokonaistekstin kontekstissa.

Maaliskuussa 2023 osallistuin väliseminaariin, jossa esittelin oman työni rungon. Koin väliseminaarin opinnäytetyöni kannalta erittäin merkitykselliseksi, koska olin jäänyt jumiin työni kanssa. Näin jälkikäteen ajateltuna olisi pitänyt pyytää koko opinnäytetyön prosessin aikana enemmän ohjausta opettajalta ja työelämäohjaajalta. En osannut hyödyntää olemassa olevia resursseja ohjausta ajatellen.

Opinnäytetyötä kirjoittaessa huomasin, että itselleni mieluisa työskentelytapa oli suunnitella edeltävänä päivänä aihe/aiheet, joita seuraavana päivänä kirjoittaisin. Käytin apuna erivärisiä muistilappuja, joilla huomasin olevan vaikutusta kirjoittamisen mielekkyyteen. Laitoin työni maaliskuussa 2023 kielelliseen välitarkastukseen, jonka jälkeen sain varmuutta työni sisällöstä.

Työni on tarkoitus esittää päättöseminaarissa toukokuussa 2023. Huhtikuussa jätän työni esitarkastukseen. Opponoijalle jätän työni hyvissä ajoin, jotta hänellä on riittävästi aikaa perehtyä työhöni.

8 POHDINTA

On surullista, miten lähisuhdeväkivalta on edelleen piilossa ja tuntuu olevan tabu. Siitä ei uskalleta puhua, koska se koetaan häpeällisenä. Mielestäni on hyvä että lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamallin tarve on huomattu ja sen eteen tehdään töitä. Olisi erittäin tärkeää, että ymmärrettäisiin

lähisuhdeväkivallan monet eri muodot, sekä sen raakuus, kuten työssä esittelemäni tilastot osoittavat. Mielestäni pitäisi erityisesti pystyä kitkemään alaikäisiin kohdistuneet lähisuhdeväkivallan teot. Ennalta ehkäisevän toiminnan merkitystä ei pidä vähätellä.

Lähisuhdeväkivalta on piilorikollisuutta, kunnes se tulee viranomaisten tietoon. Tilastot näyttävät piilorikollisuuden vuoksi paremmilta, mitä tilanne oikeasti on. Jos halutaan että tilastot paranevat, pitää osata huomioida myös lähisuhdeväkivallan tekijän avun tarve, jotta uusinta rikokset vähenevät.

Omasta mielestäni opinnäytetyöni vastaa tilaajan toiveita ja aihealue pysyi rajatussa. Työn liite vastaa myös mielestäni sille asetettuja tavoitteita. Liite sopii sellaisenaan lisättäväksi osaksi lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn toimintamallia. Työni vastaa tutkimuskysymykseeni laajasti ja tilastot tukevat kirjoitettua tekstiä.

Olen työskennellyt lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden kanssa ja aihe on minulle tuttu. Haastetta aiheesta kirjoittamiseen toi se, että osa asiasta on itselleni päivänselvää ja aihe piti kuitenkin auki kirjoittaa niin, että lukija ymmärtää asian, vaikkei olisi lähisuhdeväkivallasta aiemmin kuullutkaan.

Opinnäytetyön jatkokehittäminen voisi olla vuosittainen toimintamallin tarkastelu.

LÄHTEET

Ahola, T. & Ahola, M. 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki: Bookwell Oy.

Amnesty International. 2023. Naisiin kohdistuva väkivalta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.amnesty.fi/mita-amnesty-tekee/naisiin-kohdistuva-vakivalta/> [viitattu 28.2.2023].

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. 2019. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6> [viitattu 28.2.2023].

Euroopan komitea. 2020. Komissaari Dalli: ”Eurooppalaiset yhteiskunnat ja kodit on tehtävä turvallisiksi naisille.” WWW-dokumentti. Saatavissa: https://finland.representation.ec.europa.eu/uutiset/komissaari-dalli-eurooppalaiset-yhteiskunnat-ja-kodit-tehtava-turvallisiksi-naisille-2020-11-26_fi [viitattu 27.2.2023].

Hansen, S., Sams, A., Jäppinen, M. & Latvala, J. 2016. Kunniakäsitykset ja väkivalta. Selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Ihmisoikeusliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniakäsitykset-ja-vakivalta_B5_netiti-002.pdf [viitattu 5.4.2023].

Husso, M. 2021. Lähisuhdeväkivalta vaaliteemaksi: Korona teki näkyväksi väkivaltatyön katveita ja avun saamisen haasteita. Blogi. Saatavissa: <https://blogi.thl.fi/lahisuhdevakivalta-vaaliteemaksi-korona-teki-nakyvaksi-vakivaltatyon-katveita-ja-avun-saamisen-haasteita/> [viitattu 2.3.2023].

Karhuvaara, M., Kaitue, S. & Ruuhilahti, S. 2013. Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Koivukoski, T. 2021. Pyhä pipari. Toipumiskirja rikotuille naisille. Mistake Media Oy.

Kymenlaakson alueellinen HYVINVOINTIKERTOMUS 2020 & -SUUNNITELMA 2020-2025. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/hyvinvointialue/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/> [viitattu 1.3.2023].

Kytölä, K. 2021. Pahoinpitelystä hyvinpitelyyn. Lähisuhdeväkivalta ja siitä selviytyminen. Helsinki: Basam Books Oy.

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 30.12.2014/1354.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lähisuhdeväkivalta. 2019. Viranomaisten tietoon tulleen lähisuhdeväkivallan määrä kasvussa. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202103046568> [viitattu 25.3.2023].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. s.a. Väkipalta perheessä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriseihin/vakivalta-perheessa/> [viitattu 5.4.2023].

Marttala, P. 2011. Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.) Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto ry, 37–50.

Metsälä, A. 2022. Sosiaalityöntekijä. Sähköpostiviesti 11.1.2022. Väkipaltafoorumi.

Metsälä, A. 2023. Sosiaalityöntekijä. Puhelu 2.3.2023. Väkipallan ehkäisytyöryhmä.

Naisten linja. 2023a. Mitä on digitaalinen väkipalta? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://naistenlinja.fi/digitaalinen-vakivalta/> [viitattu 28.2.2023].

Naisten linja. 2023b. Väkipallalla on seurauksia yksilölle ja yhteiskunnalle. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://naistenlinja.fi/vakivallan-seuraukset/> [viitattu 5.4.2023].

Nollalinja. 2021. Mikä on väkipallaa? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/> [viitattu 5.4.2023].

Oikeusministeriö. 2010. Lievät pahoinpitelyt virallisen syytteen alaisiksi vuoden 2011 alusta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/-/lindrig-misshandel-ska-hora-under-allmant-atal-fran-och-med-ingangen-av-ar-2011> [viitattu 1.3.2023].

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosuhripäivystys. 2016. Poikien ja miesten kokema seksuaalinen väkipalta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-1-2016/poikien-ja-miesten-kokema-seksuaalinen-vakivalta/> [viitattu 28.3.2023].

Ruuhilahti, S. 2015. Selkä seinää vasten. Espoo: Omatila.

Siukola, R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2022a. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8659-6> [viitattu 1.3.2023].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2022b. Istanbulin sopimus velvoittaa toimimaan naiseen kohdistuvan väkipallan torjumiseksi ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/-/istanbulin-sopimus-velvoittaa-toimimaan-naiseen-kohdistuvan-vakivallan-torjumiseksi-ja-sukupuolten-tasa-arvon-edistamiseksi> [viitattu 1.3.2023].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2022c. Lanzaroten sopimus. Kansallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8675-6> [viitattu 1.3.2023].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

STM. 2023. Hyvinvointialueet vastaavat sote-palvelujen ja pelastustoimen järjestämisestä 1.1.2023 lähtien. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/hyvinvointialueet> [viitattu 3.3.2023].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Säävälä, H., Pohjoisvirta, R., Keinänen, E. & Salonen, S. 2006. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Kalevaprint Oy.

THL. 2022a. October, M. & Laitinen, H-L. Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-878-1> [viitattu 3.3.2023].

THL. 2022b. Väkivaltaan puuttuminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivaltaan-puuttuminen> [viitattu 2.3.2023].

THL. 2023. Turvakotien asiakasmäärä nousemassa takaisin koronaa edeltävälle tasolle, Nollalinjan puhelumäärä laski. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/-/turvakotien-asiakasmaara-nousemassa-takaisin-koronaa-edeltavalle-tasolle-nollalinjan-puhelumaara-laskussa?redirect=%2Ffi%2Fweb%2Fvakivalta%2Fajankohtaista> [viitattu 2.3.2023].

Tilastokeskus. 2021. Tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset vähenivät 14 prosenttia. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_tie_001_fi.html [viitattu 28.2.2023].

Tiedä ja toimi. 2016. Lähisuhdeväkivalta hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Moniste.

Ulkoministeriö. s.a. Euroopan neuvoston voimassa olevat ihmisoikeussopimukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://um.fi/euroopan-neuvoston-voimassa-olevat-ihmisoikeussopimukset/-/asset_publisher/mnr92wS4p1l3/content/yleissopimus-naisiin-kohdistuvan-vakivallan-ja-perhevakivallan-ehkaisemisesta-ja-torjumisesta-2011- [viitattu 28.2.2023].

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

WHO. 2023. Violence against women. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.who.int/health-topics/violence-against-women#tab=tab_1 [viitattu 1.3.2023].

Yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan 88/2011.

Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta 53/2015.

Lähisuhdeväkivallan määritelmä ja vaikutukset

Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivalta on väkivaltaa, jonka tekijä ja kohde ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä suhteessa. Väkivallan tekijä voi olla uhrin nykyinen tai entinen kumppani, sisarus, vanhempi tai lapsi, muu läheinen. Väkivalta myös usein tapahtuu kotona. Lähisuhdeväkivalta on vallan väärinkäyttöä lähisuhteessa tai uhkaa tällaisen vallan väärinkäytöstä. Lähisuhdeväkivalta ei aina ole näkyvää väkivaltaa.

Lähisuhdeväkivaltaa voidaan pitää maailmanlaajuisena epidemiana ja se on kansanterveydellinen ongelma Suomessa. Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy iästä ja sukupuolesta riippumatta.

Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy tavallisimmin parisuhteissa ja väkivalta kohdistuu naiseen ja/tai lapsiin. Ei pidä kuitenkaan olettaa, että väkivallan tekijä on aina mies, se voi olla myös nainen tai parisuhteen molemmat osapuolet yhtä aikaa.

Jotta väkivaltakierre saadaan katkaistua, on tärkeää, että lähisuhdeväkivalta tunnistetaan mahdollisimman pian ja siihen puututaan välittömästi.

Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta on vain yksi lähisuhdeväkivallan ilmenemismuoto. Fyysinen väkivalta ei ole yleensä ensimmäinen väkivallan muoto lähisuhteessa, se alkaa yleensä vasta kun suhde on jo kestänyt jonkun aikaa. Fyysinen väkivalta voi olla aluksi lievempää ja ajan kuluessa se raaistuu. Fyysinen väkivalta on aina rangaistava teko.

Henkinen väkivalta

Henkisen väkivallan tunnistaminen on vaikeaa. Henkinen väkivalta sisältyy kaikkiin muihin väkivallan muotoihin ja se voi ennakoida fyysistä väkivaltaa. Henkisen väkivallan keskellä väkivallan kokija joutuu olemaan jatkuvasti varpaillaan ja ennakoimaan tilanteita. Henkisen väkivallan kestäminen koetaankin kaikkein raskaimpana väkivallan muotona kestää.

Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta voi olla taloudellista alistamista, kontrollointia, kiristämistä tai hyväksikäyttöä. Väkivallan tekijä voi estää toisen työnteon, vaatia toisen rahojen hallittavuutta, käyttää hyväkseen toisen jo aiemmin hankkimaa omaisuutta omien tarpeiden hyödyntämiseen.

Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta käsittää muutakin kuin raiskauksen. Seksuaalinen väkivalta on osin sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. Henkilö, joka joutuu seksuaalisen väkivallan kohteeksi, on häpeärikoksen uhri. Seksuaalinen väkivalta loukkaa uhrin seksuaalista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön uhri voi olla myös mies.

Hengellinen väkivalta

Hengellinen väkivalta on puuttumista toisen uskonnollisuuteen ja estämistä uskonnon harjoittamiseen. Hengellistä väkivaltaa on myös uhkailu hengellisyyteen liittyvillä asioilla.

Vaino

Vaino on väkivaltaa, jossa jatkuvasti aiheutetaan pelkoa tai ahdistusta ihmisessä joko seuraamalla, vakoilemalla tai tarkkailemalla. Vaino voi olla fyysistä tai se voi tapahtua esimerkiksi sähköpostin tai sosiaalisen median välityksellä. Vainoaminen on uhrille hyvin ahdistavaa.

Digitaalinen vaino eli digitaalinen väkivalta

Digitaalisessa vainossa eli väkivallassa käytetään teknologiaa väkivallan välineenä. Väkivallan tekijä voi hakkeroitua muun muassa uhrin tietokoneelle, sähköpostiin ja verkkopankkiin.

Kulttuuriin liittyvä väkivalta

Kulttuurisessa väkivallassa siveysperiaatteita rikkonutta perheenjäsentä uhataan. Äärimmäisiä kunniaan liittyvän väkivallan seurauksia ovat niin kutsutut kunniamurhat.

Lähisuhdeväkivallan vaikutukset

Lähisuhdeväkivallan seuraukset ovat aina yksilöllisiä eikä väkivalta jätä aina fyysisiä jälkiä. Väkivallasta voi kuitenkin seurata fyysisiä oireita kuten toistuvat erilaiset säröt ja sydämentykytykset sekä rintakivut. Myös univaikeudet, vatsavaivat ja huimaus on yhdistetty väkivallan kokemuksiin. Varsinkin fyysinen väkivalta voi jättää fyysisiä jälkiä kuten mustelmia, kuhmuja, naarmuja tai haavoja. Lähisuhdeväkivallan seurauksena voi myös olla fyysinen vamma tai kuolema. Lähisuhdeväkivallan psyykkiset vaikutukset voivat heijastua myös fyysisiin vaikutuksiin. Esimerkiksi vakava trauma aiheuttaa myös stressihormonien lisääntymistä joka taas muuttaa aivojen hälytysjärjestelmän kykyä erottaa epäolennainen olennaisesta

Vasta viime vuosikymmenten aikana on havahduttu lähisuhdeväkivallan tuhoisiin vaikutuksiin. Ihminen, joka ei ole kohdannut väkivaltaa parisuhteessa, tai muussakaan läheisessä suhteessa, ei pysty käsittämään sitä pahuutta, tuskaa ja kärsimystä mitä väkivallan uhrilla on. Traumatisoitumisesta kärsii usein uhrin lisäksi väkivallalle altistuneet.

Traumatisoitumisen oireita ovat muun muassa ahdistuneisuus, masennus, univaikeudet ja ärtyneisyys. Myös tunnetilat voivat vaihdella laidasta laitaan. Trauman aiheuttamille akuuteille muutoksille käyttäytymisessä, tunteissa ja ajattelussa ei tapahdu muutoksia välttämättä vuosikymmeneen, mikäli niitä ei käsitellä. Vaikenemalla aika ei yksin riitä parantamaan muutoksia. Uudelleenrakentamisella tarkoitetaan itsensä ja menneisyytensä kohtaamista. Ennen eheytymistä on käytävä läpi katkeruutta ja vihaa herättävät asiat.

Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa myös väkivallan kokijan ajatuksiin. Se kiemurtelee mielen syvyyksiin ja vaikuttaa sieltä käsin. Lähisuhdeväkivallan uhri voi alkua epäilemään itseään ja omaa hyvyttään. Hän alkaa löytää merkkejä, jotka voimistavat mielen omaa tarinaa vajavaisuudesta. Päivästä toiseen väkivallassa ja sen uhan alla eläminen on väsyttävää. Jatkuvasti varpaillaan oleminen ja ennakoimisen tarve uuvuttaa. Arjessa eletään hetki kerrallaan ja koetetaan pitää väkivallan tekijä tyytyväisenä ja näin estämään väkivaltaisista tilanteista. Tilaa omalle tahdolle ei ole. Mikäli väkivallan kohde erehtyisi omaa tahtoaan kuuntelemaan, olisi seurauksena väkivalta. Jossain vaiheessa päästää irti omasta mielestään ja tahdostaan, jotta selviää hengissä. Väkivallan uhri tietää ja tajuaa, että seuraava kokemus voi olla seuraamuksiltaan vakavin – viimeinen kokemus. Päivän hyvät hetket koostuvat usein niistä hetkistä, jolloin väkivallan tekijä ei ole kotona

ja on tiedossa, ettei tämä ole palaamassa aikoihin. Tunnelma muuttuu heti varautuneeksi, kun väkivallan tekijän kotiinpaluu lähenee.

Yhteiskuntamme yleinen asenne, mukaan lukien auttajat ja viranomaiset, vaativat ja odottavat sekä psyykkisesti että fyysisesti lopussa olevalta ihmiseltä uskomattoman paljon. Ei ymmärretä, että jokainen päivä on henkiin jäämistäistelua. Kun kaikki jäljellä oleva voima menee päivästä toiseen selviytymiseen, on kohtuutonta vaatia, että ihminen pystyy tekemään kauaskantoisia ratkaisuja, joita häneltä vaaditaan. Ihmettelyt väkivaltaiseen parisuhteeseen jäämisestä saa väkivallan uhrin uskomaan omaan syyllisyyteen ja että on hänen vastuullaan ratkaista vuosia huonosti olleet asiat.

Väkivallan aiheuttamat seuraamukset kulkevat uhrin mukana aina, läpi elämän. Uuden ihmis- tai parisuhteen aloittaminen voi viedä vuosia, luottamus ihmisiin on horjunut. Turvattomuuden ja pelon tunne hallitsevat tunne-elämää. Turvattomuuden tunnetta voi koittaa täyttää materiaalilla. Jotkut tasapainottavat kadotettua turvallisuudentunnetta pakko-oireilla, joita on itselleen kehittänyt. Näillä keinoilla väkivallan uhri yrittää hallita omaa sisäistä kaaostaan.

Ammattilainen voi tuoda esiin erilaisia vaihtoehtoja ja näkökulmia sekä niiden seurauksia. Kuitenkin irrottautuminen väkivallasta, selviytyminen, eteenpäin meneminen sekä toipumisprosessi ovat jokaisen henkilökohtainen ja ainutlaatuinen matka. Väkivallasta irrottautuminen sekä selviytyminen voi alkaa vasta, kun uhri tunnistaa väkivallan kokemuksen.

Vaikutus lapsiin

Yksi vakavimmista ongelmista yhteiskunnassamme on väkivalta, jota tapahtuu läheisissä ihmissuhteissa. Se vaurioittaa aina koko perhettä. Edelleen aikuisista ja lapsista liian suuri joukko joutuu elämäänsä omassa kodissaan väkivallan pelossa, tai jo puhjenneessa väkivallassa. Vaikka väkivalta ei suoranaisesti kohdistuisi lapseen, on hän silti uhri. Vaikutukset ovat yhtä vahingollisia kuin lapsi itse olisi väkivallan kohteena.

Lähisuhdeväkivalta on ylisukupolvista. Perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet ovat yhteydessä lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä myös geenien toimintaan ja neurofysiologiseen kypsymiseen. Lapsen kehityksen kannalta perheväkivalta on aina riskitekijä. Väkivallalla on haitallisia vaikutteita lapsen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, vaikka väkivalta olisikin vain välillistä. Väkivallan näkeminen ja kuuleminen on lapseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa. Henkinen väkivalta aiheuttaa lapsessa samanlaisia oireita kuin fyysinen väkivalta. Vakava stressi lapsuudessa vaikuttaa myös laaja-alaisesti ja kauas kantoisesti muun muassa aivojen rakenteisiin ja sitä kautta käyttäytymiseen aikuisiässä. Myös sosiaalisissa suhteissa voi myöhemmin ilmetä vaikeuksia. Perheen sisällä tapahtunut väkivalta on lapselle kauaskantoisia vaikutuksia aiheuttava trauma. Vaikutukset kantavat pitkälle aikuisuuteen ja käsittelemättömät traumat usein aktivoituvat perhettä perustettaessa. Lapsena väkivallan uhriksi joutunut voi aikuisena sairastua masennukseen, ahdistukseen, paniikkihäiriöön tai johonkin muuhun mielenterveyden häiriöön. Hän voi myös itse käyttäytyä väkivaltaisesti omaa perhettään kohtaan tai altistua väkivallalle omassa parisuhteessaan.

Usein lapset kokevat olevansa vastuussa ja syyllisiä väkivaltaiseen käyttäytymiseen, kun taas vanhemmat voivat luulla ja uskoa etteivät lapset tiedä edes perheen sisällä tapahtuvasta

väkivallasta mitään. Varsinkin väkivallan uhriksi joutunut vanhempi pelkää lasten näkevän väkivaltaa tai että heille sattuu jotain tilanteessa, jossa on väkivalta läsnä. Luultavasti suurin murhe väkivallan kokijalle parisuhteessa onkin lasten huonovointisuus ja vahingoittuminen.